

SDP LEZEN EN SPELLEN – OVERZICHT DIAGNOSTISCH MATERIAAL – 2017

Gestandaardiseerd diagnostisch materiaal kan een beeld geven van het niveau en de evolutie van het lezen en spellen en de ernst van lees- en/of spellingproblemen. De keuze van het instrument staat in functie van het antwoord dat men wil formuleren op een bepaalde onderzoeksvraag¹.

In onderstaand schema wordt een overzicht gegeven. Bij elk onderdeel worden meerdere testen vermeld.

Tests onder **1ste keuze**² zijn de meest aangewezen instrumenten om te gebruiken en worden aangeduid met een groene bol. Deze moeten vanzelfsprekend aangevuld worden met tests die **2de keuze** zijn, aangeduid met een gele bol. Tests die de beoordeling '**enkel indicerende waarde**' hebben, krijgen een blauwe bol en zijn instrumenten waarbij de psychometrische kwaliteiten werden beoordeeld als onvoldoende of onvoldoende werden onderzocht. Deze instrumenten kunnen dus enkel indicierend worden gebruikt. Uiteraard kunnen instrumenten die 1ste of 2de keuze zijn ook indicierend gebruikt worden.

- ▶ Bij het testen van leerlingen op het **lezen op woordniveau** wordt aangeraden om ook na te gaan hoe de leerling nonsenswoorden leest.
- ▶ Bij het testen van leerlingen uit **kansengroepen** wordt vanzelfsprekend rekening gehouden met de principes van faire diagnostiek. Bij normeringsonderzoek in klassen zijn leerlingen uit kansengroepen wel opgenomen in de normgroep maar er is geen informatie over hun representatie binnen die klassen. Aparte normering voor niet-Nederlandstalige leerlingen is beschikbaar in LVS VCLB Lezen 1-2-3. Deze aangepaste normen moeten steeds samen met de algemene normen bekeken worden³.
- ▶ In vele scholen maken de **AVI-leestoetsen** deel uit van het LVS voor lezen. De scholen kunnen het elektronisch testformulier bezorgen (toegang via smartschool) aan het CLB waardoor hertesting in eenzelfde periode wordt vermeden. Voor leerlingen in het secundair onderwijs kan het CLB gebruik maken van de TODIO-L om het lezen van zinnen te toetsen.
- ▶ Bij de **nieuwe AVI-procedure**⁴ kunnen vooral kinderen met een gestoorde taalontwikkeling, kinderen uit een taalarm milieu of anderstalige kinderen problemen hebben met leestempo. Bij de nieuwe AVI-procedure zijn minder goede resultaten op leestempo niet altijd te wijten aan het niet goed kunnen decoderen. Leerlingen kunnen ook falen op deze test omdat ze de woorden, waarmee ze de tekening moeten benoemen, niet kennen. Voor hen worden beter enkel de DMT en/of AVI-toetskaarten gebruikt.
- ▶ Leerlingen in het lager en het secundair onderwijs tot 16 jaar worden **getest op het niveau van het leerjaar waarin ze les volgen**. Dit geldt zowel voor de keuze van het instrument als voor de normeringstabellen⁵.
- ▶ Bij de **methodeonafhankelijke testen** dient nagegaan te worden of de geteste leerstof-onderdelen wel degelijk aangeboden zijn geweest in de klas.

---

¹ Voor verdere bespreking van de testen, zie het onderdeel "Diagnostisch materiaal"

² Voldoende recente Vlaamse normen. 1e, 2e keuze of meetinstrument met indicerende waarde. De beoordeling 'eerste keuze' wordt enkel toegekend aan diagnostisch materiaal waarbij er recente Vlaamse normen voorhanden zijn en waarvan de psychometrische vereisten betrouwbaarheid en validiteit voldoende zijn. Instrumenten van mindere maar nog voldoende kwaliteit qua normen en psychometrie zijn 'tweede keuze'. Bij onvoldoende psychometrische kwaliteit of het ontbreken van normen werden sommige materialen toch opgenomen omwille van hun waarde voor het beantwoorden van indicerende onderzoeksvragen. Bij de interpretatie van de gegevens dient de kwaliteit van het instrument en de normen steeds in rekening te worden gebracht.

³ De aangepaste normen moeten steeds samen met de algemene normen bekeken worden. Het kan niet de bedoeling zijn dat voor bepaalde leerlingen of groepen leerlingen alleen naar de aangepaste normen wordt gekeken en dat daardoor de verwachtingen voor deze leerlingen lager worden gelegd dan die voor de leerlingen die wel Nederlands spreken thuis. Zie Van Rompaey A., & Vandenbergh I. LVS-VCLB/Leerlingvolgsysteem – Lezen 1-2-3, VCLB en Garant, Leuven-Apeldoorn,

⁴ Coppens L., AVI Binnenstebuiten, Abimo 2010

⁵ Voor leerlingen met een verslag, zie Bijlage 4 Aanvullingen op Specifiek Diagnostisch Protocol Lezen en Spell en Wiskunde voor leerlingen met een verslag

BASISONDERWIJS

LEZEN																			
LETTERNIVEAU																			
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6
	LVS-VCLB-Lezen: Analyse en Handelen [Billiaert & Grysolle, 1998]	boek, praktische hulpfiches, voortoetsen, software	D	D	D	D	D	D	D	D									
WOORDNIVEAU																			
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6
	LVS-VCLB Lezen 1-2-3 [Van Rompaey & Vandenberghe, 2013]	8 woord-leeskaarten (1'30")	N	N	N	N	N	N	N	N									
	Leesvaardigheidstests (LVT) [Niessen & Boey, 2015]	Subtests: herhaald lezen 20 betekenisloze woorden, 40 betekenisvolle woorden,	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																	
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6	
●	<u>Toets Diagnostisch Onderzoek –Lezen (TODIO-L)</u> [Van Rompaey, & Vandenberghe, 2014]	Woordleeskaart (1'30")										N			N			N		
●	<u>Genormeerde toets lezen en spellen bovenklas</u> [Dudal, 2010]	lezen woorden en zinnen.							N					N						
●	<u>Dyslexie Screening Test (DST)</u> [Kort, Van den Bos, Spelberg, van der Wild, Schittekatte, Vermeir & Verhaeghe, 2005]	subtests: • woorden lezen • onzinwoorden lezen	Leeftijdsgebonden normscores van 6,5 tot 16,5 jaar																	
●	<u>Drie-Minuten-Toets-Vlaanderen (DMT-V)</u> [Rymenans & Moelands, 2003]	3 woordleeskaarten (3x1') 3 parallelversies	N	N	N	N	N	N	N		N	N		N	N		N	N		
●	<u>Drie-Minuten-Toets (DMT)</u> [CITO, 2010]	3 woordleeskaarten (3x1') 3 parallelversies	N	N		N	N		N	N		N	N		N	N		N		
●	<u>Eén-Minuuut-Test (EMT)</u> [Brus & Voeten, 1999]	woordleeskaarten A en B (1')			N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	
●	<u>De Klepel</u> [Van den Bos, Spelberg, Scheepstra & de Vries, 1999]	leeskaarten A en B pseudowoorden (2')		N		N	N		N	N		N	N		N	N		N	N	

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

ZINSNIVEAU																			
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6
●	AVI-toets leeskaart A en B (Vlaanderen) [Boonen, 2000]	9 leeskaarten A- en B-versie			N	N		N	N		N	N							
			Normering per leeskaart volgens beheersing-, instructie-, frustratieniveau																
●	AVI-toets leeskaart A en B (Nederland) [Jongen & Krom, 2009]	10 leeskaarten A- en B-versie	N	N		N	N		N	N		N	N		N	N			N
			Normering per leeskaart volgens beheersing-, instructie-, frustratieniveau																
BEGRIJPEND LEZEN																			
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6
●	Vlaamse Test Begrijpend Lezen (VTBL) [Van Vreckem, De Soete, De Paepe & Van Hove, 2010]	13 verhalen en bijhorende (meerkeuze)vragen (30')	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
			2 paralleltests per leerjaar Uitz.: 1 ^{ste} lj 4 tests (korte en lange versie); 6 ^{de} lj 1 test																

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																	
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6	
	Diatekst [Hacquebord, 2003]	computertoets met meerkeuzevragen													N	N	N	N	N	N
	Genormeerde Toets Begrijpend Lezen B2-B3 [Dudal, 2005]	toets – 3 delen (45')			N				N											

SPELLING																				
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																	
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6	
	Spellingstest voor kinderen van het eerste tot het zesde leerjaar (ST 1-6) [Van Vreckem & Desoete, 2016]	Spellingvaardigheden voor bestaande en pseudowoorden	N	N		N	N		N	N			N			N				N
	Genormeerde toets lezen en spellen bovenklas [Dudal, 2010]	spellingcategorieën L2-3-4.							N					N						
	LVS-VCLB Spelling (1 – 6) [Deloof, 2006]	16 toetsen (ingedeeld per leerjaar)	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																	
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6	
	<u>Genormeerde auditieve dictees</u> <u>Einde 1-2-3</u> [Dudal, 2004]	spellingstoets met 3 dicteeblokken		N			N			N										
	<u>Twee genormeerde dictees (E6)</u> [Dudal, 2004]	oriënteringsdictee 6 ^{de} leerjaar (2 delen)																	N	
	<u>Schaal Vorderingen in Spellingvaardigheid (SVS)</u> [Moelands & Rymenans, 2003]	per leerjaar 2 dictees voor 5 ^{de} en 6 ^{de} lj apart dictee werkwoordspelling	N	N		N	N		N	N		N	N		N	N		N	N	
			normen per leerjaar																	
	<u>PI-dictee</u> [Geelhoed & Reitsma, 2004]	2 paralleltoetsen A en B	N	N		N	N		N	N		N	N		N	N		N	N	
	<u>200-woordendictee</u> [Billiaert, 1999]	Zinnendictee																N	N	N

ANDERE ASPECTEN VAN LEZEN EN SPELLEN																								
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP																					
			M1	E1	B2	M2	E2	B3	M3	E3	B4	M4	E4	B5	M5	E5	B6	M6	E6					
	<u>Leesattitudetest – LAT</u> [Niessen & Boey, 2005]	Vragenlijst leesattitude			Normgroep apart voor leerjaar of samen afhankelijk van de gemeten dimensie																			

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.
 D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

SECUNDAIR ONDERWIJS

LEZEN									
WOORDNIVEAU									
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP						
			SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	HO
	Interactieve Dyslexietest Amsterdam-Antwerpen (IDAA) [Van der Leij, 2012]	Computertest (45') Flitstaken en woordomkeringstaak				normgroep 16 jarigen onderverdeling in ASO, TSO, BSO doelgroep vanaf 16 jaar			
	Toets Diagnostisch Onderzoek - Lezen (TODIO-L) [Van Rompaey & Vandenberghe, 2014]	woordleeskaart (1'30") pseudowoordenkaart (1'30")	N	N	N	N			
			normen per leeftijdsgroep en per onderwijsvorm						
	Dyslexie Screening Test (DST) [Kort, Van den Bos, Spelberg, van der Wild, Schittekatte, Vermeir & Verhaeghe, 2005]	subtests: <ul style="list-style-type: none"> • woorden lezen • onzinwoorden lezen 	leeftijdsgebonden normscores van 6,5 tot 16,5 jaar						
	Diagnostiek Dyslexie Hoger Onderwijs: Technisch Lezen [Ghesquiere P. et al, 2010-2011] Eén-Minuut-Test (EMT) De Klepel	woordleeskaart A/B (1') pseudowoordenkaart A en B (2')					normgroep 5/6 BSO, 6ASO en 6TSO		

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

ZINSNIVEAU									
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP						
			SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	HO
●	Toets Diagnostisch Onderzoek - Lezen (TODIO-L) [Van Rompaey. & Vandenberghe, 2014]	zinnenleeskaart	N	N	N	N			
			normen per leeftijdsgroep en per onderwijsvorm						
●	Test voor Gevorderd Lezen en Schrijven (GL&Schr) [De Pessemier & Andries, 2009]	digitale testbatterij					normen vanaf 16 jaar		
●	Diagnostiek Dyslexie Hoger Onderwijs: Technisch Lezen [Ghesquiere P. et al, 2010-2011] Stuntman als beroep	Leestekst uit Wablieft					normgroep 5/6 BSO		
WOORD- EN ZINSNIVEAU ANDERE TALEN									
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP						
			SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	HO
●	Diagnostiek Dyslexie Hoger Onderwijs: Technisch Lezen [Ghesquiere P. et al, 2010-2011] <ul style="list-style-type: none"> • Woordlezen Engels/Frans (Masterplan dyslexie, 2008) • Tekstlezen Engels / Frans (KHBO, 2010) 	Woordleeskaarten Leesteksten met audio						normgroep 6TSO en 6ASO	

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

BEGRIJPEND LEZEN									
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP						
			SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	HO
	Diatekst [Hacquebord, 2003]	Computertoets met meerkeuzevragen	N	N	N				

SPELLING									
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP						
			SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	HO
	Test Geautomatiseerd Spellen (TASP) [Mostaert et al., 2016]	16 zinnendictee aangeboden via audio							N (acad. & prof bach)
	Interactieve Dyslexietest Amsterdam-Antwerpen (IDAA) [Van der Leij, 2012]	computertest (45') flitstaken				normen vanaf 16 jaar onderverdeling in ASO, TSO, BSO			
	Test voor Gevorderd Lezen en Schrijven (GL&Schr) [De Pessemier & Andries, 2009]	digitale testbatterij				normen vanaf 16 jaar			

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP							
			SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	HO	
●	<u>Oriënteringsdictee</u> [Dudal, 2006]	2 zinnendictees	N							
			Schoolverlaters BuBaO en leerlingen met leerachterstand aan het einde van het BaO							
●	<u>Diagnostiek Dyslexie Hoger Onderwijs: Spellingsvaardigheden</u> [Ghesquiere P. et al, 2010-2011) Algemene Toets Gevorderde Spelling van het Nederlands (Ghesquière, 1998)	Zinnendictee						N		
								ASO		
●	<u>Twee genormeerde dictees (begin 1ste lj A)</u> [Dudal, 2006]	woorden- en zinnendictee	N							
			1 ^{ste} leerjaar A - theoretische richtingen							
●	<u>LSP-VO dictee</u> [Castelijns, Hamers & de Konink – de Jong, 1994]	Zinnendictee	N		N	N				
					ASO, TSO, BSO	ASO, TSO, BSO				

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)

	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP							
			SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	HO	
●	200-woordendictee [Billiaert, 1999]	Zinnendictee	N							
!	<i>Indien niveau bovenstaande tests te hoog:</i> LVS-VCLB Spelling (1 – 6) [Deloof, 2006]	16 toetsen	toetsen ingedeeld per leerjaar basisonderwijs							
ZINSNIVEAU ANDERE TALEN										
	TEST	BESCHRIJVING	DOELGROEP/NORMGROEP							
			SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	HO	
●	Diagnostiek Dyslexie Hoger Onderwijs: Spellingsvaardigheden [Ghesquiere P. et al, 2010-2011] ● Frans & Engels zinnendictee (Deboutte, 2003)	2 dictees van 8 zinnen (Frans & Engels)								N (2 ^{de} academ. bachelor)

- 1ste keuze
- 2de keuze
- Enkel indicerende waarde

N = Er is een vergelijkende norm voor deze (leerjaar)periode.

D = De test heeft als doelgroep deze (leerjaar)periode (zonder vergelijkende norm)